

Špaldová pšenica (*Triticum spelta* L.)

Čo to je?

Špaldová pšenica je historickým obilným druhom s plevnatým zrnom. Počas storočí bola z pestovania vytlačená pšenica letnou najmä preto, že menej reaguje na hnojenie dusíkom zvýšením úrody zrna, má dlhšie steblo a vyššiu poliehavosť. Má lámavé klasové vreteno, pri mlátení sa láme na jednotlivé klásky. Zrno zostáva obalené v plevách a musí byť dodatočne vylúpané. Zrno je dobre chránené pred hubovými chorobami, kontamináciami emisného pôvodu a zárodkami rôznych mikroorganizmov.

Kvalita zrna

Špalda je známa svojou vysokou nutričnou hodnotou, ľahkou stráviteľnosťou a chutnosťou (orechová chuť). Zrno špaldy má vyšší obsah bielkovín, tuku, minerálnych látok, vitamínov a esenciálnych aminokyselín než pšenica letná. Obsah lepku je vyšší, ale horšej kvality.

Vláknina špaldy má jemnú štruktúru, je veľmi dobre znášaná, podporuje trávenie a črevnú peristaltiku. Z minerálnych látok je významný obsah vápnika, fosforu, draslíka a stopové množstvo zinku, selénu, železa a medi. Špalda je výborným zdrojom vitamínov skupiny B, predovšetkým thiamínu (B1), riboflavínu (B2) a tiež niacínu (B3). Obsah stráviteľného škrobu je takmer rovnaký ako pri pšenici letnej, ale podstatne nižší má obsah stráviteľných cukrov.

Zo zdravotného hľadiska sa špalde pripisujú pozitívne účinky

- na stimuláciu imunitného systému
- pri liečbe niektorých alergií

Základné kvalitatívne parametre a farinografické hodnotenie pšenice letnej a pšenice špaldovej

Druh	Obsah bielkovín [%]	Obsah mokrého lepku [%]	Gluten index	Sediment. index podľa Zelenyho [ml]	Číslo poklesu [s]
Pšenica letná	12,4	27,6	91	43	319
Pšenica špaldová	13,1	36,1	12	16	293

Druh	Väznosť vody [%]	Vývin cesta [min]	Stabilita cesta [min]	Mäknutie cesta po 10 min. [BJ]	Mäknutie cesta po 12 min. [BJ]	Číslo kvality
Pšenica letná	57,6	2,2	6,7	42	61	86
Pšenica špaldová	54,8	1,7	1,2	93	112	26

Pestuje sa aj u nás?

Špaldová pšenica je vo forme jarnej a ozimnej, v Európe prevládajú ozimné.

- ❑ Patrí k pestovateľsky menej náročným obilninám. Vyznačuje sa odolnosťou voči nepriaznivým poveternostným podmienkam, zvlášť vyzimovaniu a dlho trvajúcim snehovým pokrývkam.
- ❑ Je pestovaná vo vyšších a okrajových polohách, kde je pestovanie pšenice letnej nerentabilné. Má mohutný koreňový systém, ktorý umožňuje získať živiny aj z hlbších vrstiev pôdy. Je odolná voči chorobám a škodcom.
- ❑ Je vhodná do osevných postupov **ekologického (organického) poľnohospodárstva** pre nenáročnosť vstupov (hnojenie a ochrana proti škodlivým činiteľom).
- ❑ Podstatná časť agrotechniky špaldy je rovnaká ako pri pšenici letnej.

Na čo je zameraný výskum?

- ❑ šľachtenie nových genotypov s kratším nepoliehavým stebлом a s vyššou úrodou zrna

Priemerné hodnoty úrodotvorných znakov novošľachtenej línie 1/17 špaldovej pšenice a odrody Rubiota

Odroda, línia	Pôvod	Výška rastliny [cm]	Hmotnosť zrna/klas [g]	Počet zrn/klas [ks]	Hmotnosť 1000 zrn [g]	Zberový index
Rubiota	CZE	142	0,803	22,2	36,24	0,226
Línia 1/17	SVK	129	1,019	24,1	42,19	0,251

Spracovali: Ing. Alžbeta Žofajová, PhD., Ing. Soňa Gavurníková, PhD., Ing. Pavol Hauptvogel, PhD., Ing. Katarína Bojnanská
e-mail: zofajova@vurv.sk

Centrum výskumu rastlinnej výroby Piešťany, 2013